

Setomaalõ om vajja umma informatsioonikanalit

Setomaa Valdade Liidu ristii- sas ol' Lõvi Vello ja timä algatõd mõtõ nüüd rohkõmp ku kümne aasta tagasi ol' ka uma Setomaa häälekandja. Edimäne nummõr ilmugi 14. oktoobril 1995. aastagal.

1996. aastagal kuulutõdi konkurss ajalehe „Setomaa” toimõtaja löüdmises.

Ma mälehtä, õt ol' kats pakmist ja Setomaal sündünü ni ajakirjandust tundva Vananurmõ Ilmari puult olli kõik Setomaa Valdadõ Liidu volikogu ja juhatu- susõ liikmõ’.

Nüüd on lehe sünnüst lännü 10 aastat ja pia saa ütessä aastat praegudsõ toimõtaja tüüd. Kas Seto-leht om oodõt ja vajalik?

Mu käest küsüse ‘sagõhõhõ inemise’, õt kunas nüüd järgmine „Setomaa”-leht jäl tulõ? Tuu tähendäs, õt lehte oodõtas!

Ma tiia uma sugulaisi ja tutvõdõ kaudu, õt Setomaa-lehte oodõta-i õnnõ Mikitamäel, Petserih vai Obinitsah, a oodõtas ka Kesk-Eestih – Aravete ja Põltsamaa kandih. Ja Tallinnah ja mujal.

Lehe vällanägemine ja sisu om muutunu üteaigsõlt mi aoga, üteh täambäste probleemega’. Mu arvamus on, õt leht kajastas hõste setodõ elo mitmekülgsust.

Vahepää om olnu lehel ka väiga viletsit aigu, pia-pia võinu lehe ilmumine üldse katski jääjä, ku toimõtaja käega visanu ja vahepää ilma rahalda tüüd ei olõs tennü.

Selge om, õt leht om ka lugõja nägo. Tuu tähendäs, õt midä rohkõmp mi kuuhtüüd teemi, toda huvitavamp ja sisukamp uma helükandja-sõnatuuja saa.

Egaüts saa televõniga heli-

stada vai saata kasvõi väikese sõnumi. Om ju selge: üts toimõtaja jovva-i egalõ poolõ ka kõgõ parremba tahtmisega.

Ku mõni võibolla ütles, õt poliitikateemat om pallõ, sis ma nii ei ütle. Tuu om hää, õt rahvas om saanu tiidä, õt kasvõi Mikitamäe „Helmine” om laulnu Kadrioroh presidendilossih ja Toompea platsil ja riigikogu rõdul! Om vajja, õt ka Setomaast kavvõmb rahvas saasi tiidä, määne om elo Petseri rajoonih ja piiri pääl ja mis tuu tähendäs mi inemiisilõ. Mi esi piami rohkõmp protestiirmä, tuu vasta olõma, õt pidevält mi varba pääle astutas! Ka meil om õigus ellä ja vabalt arõnõda!

„Setomaa” „ema” – Setomaa Valdadõ Liit – esi piias ka mõtlõma tuu pääle, kuis organisiiri pidevõt informatsiooni ajalehele. Nii õt ma tii Setomaa Valdadõ

Liidulõ ettepaneku kokko panda ajalehe kolleegium, kes toetasi jõu ja nõuga „Setomaa”-lehte tä ilmumisõ töösõ aastakümne hakul.

Utsitami sis ütstõist kirotamma! Mingil aol an’d hindäst kimmähe märku Seto Noorte Selts. Kohe nä nüüd omma kaonu?

Ma olõ sama miilt nigu toona kümme aastat tagasi: Setomaalõ om kindlahe vajja Setomeediat ehk tiidäandmise kanalit – nii trükisõnaga ajalehte, nii kõrvaga kullõldavaid raadiosaatit, nii pilti näütävit televisiooni- saatit!

Sulo Nurmeots XII Seto Kuningriigi päeval 6. augustil 2005 Luhamaal.

SULO NURMEOTS, Mikitamäe vallavanõmb; kunagidsõ Seto Raadio toimõtaja

Lehel om pallo võimu

Mi elä meedia aol. Õgalt puult tulõ tohutult informatsiooni: internet, televiisor, raadio, msn-iq, multimeediasõnumiq. Kõõ tuu meedia kõrvõl on viil alalõ ka paprõ pääle trükitüq raamatuj ja aoleheq. Perämitsõst tahaski kõnõlda, õigõmbalt küll ütest: aolehest Setomaa. Setomaad om kümme aastaka vällä antu ja nüüd om õkvalt paras aig kaia vähä tagasi, täambäst päivä ja tulõvatsi aigu.

Vaihtõpää om mullõ küll tundunu, õt aoleht Setomaa om Ilmari elo mõtõ ja missioon. Lehetegijä tunnustusõs om tuu, õt leht om veiga oodõt ja õks küstäs: Kas vahtõsõnõ Setomaa jo om ilmunu? Kas sa perämist Setomaad loit? Suurõq tenoq Ilmarilõ lehe tegemisõ iist ja jõudu ni tervüist!

Meedial om üts pääosa täütä inemisõ rahvustundõ ja hindästõlmõmisõ kujundamisõl. Niisama om setost olõmisõ üts osa ja seto rahva kujundaja aoleht Setomaa. Setomaast kuulõ setodõ tege- mistõst, setodõ aoluust, setodõ murrõst ja hüvvist päivist. Aokirändüst, üte meedia liigi-

na, peetäs kogoni esisaisvast võimust, selle, õt tä mõotas nii kõvastõ mi kõigi ello ja või inemistõlõ anda võimu, vai näilt tuu arq võttaq. Aokirändüs ütles meelega veiga sagõhõhõ, mis om õigõ ja hüä, vai mis om võls.

A tõiõst pite, kommerts-meedia püüd ollaq mi madalitõ tahtmistõ peri ja nii olõmõgi hädäh, õt meedia om täüs seksi ja vägiivalda, amerikanismõ ja coca-colat. Õnnõst viimäste hädäde all kannatai mi sünnüpäävälats – aoleht Setomaa.

Nüüd, aolehe Setomaa küm- nendäl aastapäeval om pallo arotat aolehe sisu ja vormi üle ja om küsüt, õt mis ideoloogiat piat sjoo leht kandma, mink suunah meid mõotama. Lehe hindämisõl piasi mi muidogi arvõtama tuuga, õt sjoo leht om üte mehe tego ja tuu tõtto ka üte mehe nägo. Üts miis ei saaq ja olõiki võimõlinõ asõndama lehe toimõtuisi, kujundaji ja õgasugumatsi osakondi ja kolleegiumõ, mis omaq suurõtõl päävälhil. A ku nüüd õks tahta anda lehele määnestki soovitust vai nõvvu, sis võisiq kõnõlda katõst

asjast: lehe tonaalsusõst ja keelekasutusõst.

Setomaa vällanägemisõ võisiq veitskene muutuda rõõmsapast ja ettepoolõ kaevast. Ku mi esi usu, õt meil lätt hõste ja õt meil iih om suur tulõvik, sis lätt ka mi elo sinnäpoolõ. Ku Setomaa lehest paistusi vasta Setomaa positiivsem puul, teküsi inemistõl rohkõb usku Setomaa tulõvikku, vast tahasi sis ka rohkõmp nuuri tullaq Setomaalõ, uma esäkodo tagasi. Aolehe edimäse leheküle vällanägemine om küll veiga selge ja and täpselt edesi nuid tundit, ku mõtlõ lahki kistu Setomaa pääle – ku lahkidsõ kerkokellä pääle. Säändsõl lehe vällanägemisõl ei olõ inämb tuud kõlla, mis panõsi hinge rõõmsalt helisemä ja ku sinnäq lehe kujundusõ mano tulõ ka hallõ jutt Setomaa saatusõst, roni mi hinge tahtminõ käega rehästä ja jättä kõik asäq sinnä paika.

Tõõsõ asana tahasi kõnõlda lehekeelekasutusõst. Tämbätseni om lehe pääminõ kiil eesti kiil. Setokiilsit kirätükke om jul-

gõhõ alla poolõ. Üte keele häõmine nakkas tuust pih- ta, õt keele kasutusaala jääs järjest ahtambast ja ahtambast. Inemisõq pelgäse kirotaq seto keeleh, selle et ei olõq harinuuq kirotamma ja veiga sagõhõhõ tulõ sõnõst puudu. Elo om ümb-reringi arõnõnu, vahtõsit sõnõnu om mano märtõit, vahtõsit mõis- tit om mano tulnu, a seto keeleh olõi noidõ kotsil midägi kokko lepit. Nuuq kes kiilt mõistva- gi viil kõnõlda, olõ-i harinu tuud lugõma ja ütlesõ, õt rassõ om lukõq ja arvo saiaq. Nuu hädäq tulõvaq kõik tuust, õt vähä kirotõdas seto keeleh ja vähä loetas seto kiilt. Seto keele säülü- misõ jaost om elolisõlt tähtsä pruuvi laempast tetäq seto keele kasutusõ. Tetäq seto kõõgikeelest seto kiräkiil! Kiräkeelest ommaq keeleq saanu sagõhõhõ just läbi

Rein Järvelill perega paasapühal Obinitsa kalmistul 19. augustil 2005.

Leheküljel Ilmar Vananurme fotod

Lõpõtusõs soovi lehetegijä- le ja lehe lugijätõlõ pallo õnnõ lehe kümnendäl aastapääväl, a lehte lugudõ kirotajatõlõ julgust kirotaq uma imäkeeleh, ilosah seto keeleh!

REIN JÄRVELILL, Verska vallavanõmb

Oma ajakirjandusega rahvas on kultuurirahvas!

Mul on päris hästi meeles „Setomaa”-lehe esimesed numbrid. Arglikud, ja esialgu juhuslikkugi laadi, olid need ometi uudselt huvitavad lugeda. Vello Lõvi tegi tänuväärse algatuse! See oli aeg, kus Setomaad õieti ei tunnustatud ning üleriigilisest pressist käidi Setomaal peamiselt vaid liikva lõhna püüdmasnuusutamas (kui aga nina ei tundnud, siis mõeldi see välja).

Seda, et tollane algus regulaarse leheni viib, ei julgenud tookord lootä. Ega ei oleks vist viinudki, kui lehe toimetajaks poleks hakanud „hull” Vananurm. Just julgelt hull või hulljulge – nii ma julgen siin teda nimetäda. Sest kes teine oleks selle lehe juures autojuhi- na, fotograafina, küljendajana,

toimetajana ja autorina ja veel paljude-paljude töõde tegijana ühes isikus asja ette võtnud? Kes teine oleks seda lehte toimetanud mitu kuud sentigi saamata, oma pere arvelt, nii nagu see juhtus 2001- 2002. aastal?

Just tänu ajalehele „Setomaa” on minu arvates Setomaad ja setosid hakatud mõistma nii Setomaal omade seas kui ka Eestis tervikuna.

Täna on leht muutunud oodatuks ja üsna enesestmõistetavaks. Loodan, et nüüd ja edaspidi ei tule enam probleeme „Setomaa” rahastamisega. Sest, kaedes kaugemale: Euroopas on väiksematelgi vähemustel oma trükised, oma lehed, oma raadio ja isegi telesaated. Saksamaal

näiteks, kus friisi keele kõnele- jaid on setodega umbes sama- palju, tehakse friisikeelset ajakirja ja raadiosaateid.

Tõsi – võib ju öelda, et igal vallal on niigi oma infoleht. Kuid „Setomaa” on väljaanne, mis hõlmab kõiki setosid, ka neid, kes nüüd juba väljaspool sünnipai- ka elavad.

Ajaleht „Setomaa” on peamiselt kultuurikandja, vähem on ta kirjutanud kohalikest majandusküsimustest. Ent iga val- la kõikide volikogude otsuste avaldamine niigi väiksemahulises lehes pisendaks kindlasti „Setomaa” üleriigilist (ja Interneti arvestades isegi üleilmset) tähtsust.

Lõppude-lõpuks – kohalik-

ku ajakirjandust pole meil mu- arust kunagi liialt palju olnud. Ja vaidlus selle üle, kui palju peaks „Setomaa”-lehes olema seto, kui palju eesti keelt, on asjakohane, aga mitte peamine.

Peamine on siiski see, et „Setomaa” lugejad saaksid seto- dest aru!

Samas olen seda meelt, et need, kes seto keeles kõnelda mõistavad, üritaksid julgelt ka ajalehte seto keeles kirjutada!

Tahan tänada kõiki, kes „Setomaale” on kirjutanud! Sealsamas on mul pidev soov, et kirjutajate ring oleks laiem ja noorem.

Mõeldä tuleks ka sellele, kuidas leida rahalisi vahendeid praeguse ajalehe ajakirjaforma-

ti viimiseks, trükise tähelepanu ja mõju suurendamiseks. Ühtlasi toob see kohe loomulikult esile ka vajaduse tegijate ringi laien- damiseks.

Ja lõpuks veel – kunagised igapäevased Seto Raadio saated olid ehk kõige ehedamaks peeg- liks tollasest Setomaa külaelust, Setomaa inimestest ta olude ja elufilosoofiaga. Kahju, et see aeg on nüüd selja taga. Kuid hoidkem oma ajalehte, arendagem seda ning mõelgem, kulla lugeja, kuidas jõuda regulaarsete Seto telesaadetenil?

See rahvas (või rahvakild), kellel on olemas oma ajakirjan- dus, on kultuurirahvas!

GEORG PELISAAR